

Forn de calç de Santa Magdalena

Talamanca

Ubicació

Comarca:	Bages
Lloc/Adreça:	Església de Sta Magdalena. Carretera BV1221 Terrassa-Navarces km 28,8. 08279 Talamanca
Emplaçament	Al km 28,8 de la BV1221 Terrassa-Navarces agafem un caminet a la dreta just abans de sta magdalena

Coordenades:

Latitud:	41.73773
Longitud:	1.94071
UTM Est (X):	411912
UTM Nord (Y):	4621199

Classificació

Número de fitxa	08277-143
Àmbit:	Patrimoni immoble
Tipologia	Edifici
Estil / època:	Contemporani
Segle	XIX-XX
Estat de conservació	Dolent
Notes de conservació:	Ple de vegetació i en ruïnes. Molt malmès.
Protecció	Inexistent
Accés	Fàcil
Ús actual:	Sense ús
Titularitat	Privada
Titular:	Ref. cad.: 006A00036
Fitxes associades:	
<u>Església de Santa Magdalena</u>	
Autoria de la fitxa	Quim Serdà Manau
Data de registre de la fitxa:	dc., 05/09/2007 - 02:00

Descripció

Forn de calç de planta circular, amb un diàmetre de 250 cm. Està excavat al terreny natural, de composició argilosa, tot aprofitant el vessant de la muntanya. Al costat septentrional trobem l'únic tros de parament exterior del forn. Es tracta d'alguna filada de blocs de pedra lligats amb fang, que conformarien, antigament, l'entrada a la cambra de cocció o fogaina. Avui, el forn queda al descobert per aquest costat, i els carreus s'escampen per la muntanya. Té una alçada d'uns 300 cm aproximadament. Pel que fa al parament interior, veiem trossos de la típica crosta d'entre 5 i 15 cm de gruix resultant de l'argila cuïta en els diferents processos de cocció de les pedres. Amb el temps, a l'interior del pou hi ha crescut vegetació i s'hi han acumulat sediments, fet per el que no és possible veure el relleixó. Cal indicar que la ubicació del forn queda un xic apartada de la riera de Talamanca, que passa al capdavall del vessant. Aquests forns es solien construir propers a llocs on fos fàcil proveir-se de les matèries primeres requerides (pedra calcària en aquest cas) i on es disposés d'un punt d'aigua, un element molt necessari. La tipologia d'aquest forn doncs, respondria al sistema de forns de campanya, una construcció en pou que resulta d'anar apilant pedres de calç al voltant d'un petit pou fins a formar una cúpula, al mig de la qual es deixava un espai buit on es feia la combustió i per on sortia el fum i es transmetia l'escalfor necessària per a la calcinació d'aquestes pedres. Aquest tipus de construcció estava encaixat en un marge i tenia a la part inferior una petita cambra de combustió, la fogaina. Per damunt, i envoltant-la, es disposava una mena de banc pla que s'anomena relleixó, i que servia de base per muntar la volta de pedres de calç a calcinar. Aquest procés de calcinació podia durar entre 7 i 11 dies, mantenint en tot moment la flama. Els calcinaries, els forners especialistes en el procés, sabien quan la calcinació arribava al final per detalls com per exemple, el color del fum. Llavors, es procedia a desmuntar la volta de les mateixes pedres de calç i es retiraven per fer-ne les tasques d'hidratació o de polvorització. CABALLÉ, OLIVARES (2003: 486)

Observacions:

El forn es localitza a l'obaga de Santa Magdalena, a peu del caminet que planeja per sota l'església. Està en mal estat, per el que costa de veure.

Història

La calcinació es un procés conegut des d'època antiga que permet obtenir pols de calç a partir de pedres calcàries, en un procés en el qual aquestes pedres, escalfades fins a una temperatura de 800 a 1000 graus, perden anhídrid carbònic i es genera òxid de calci, component essencial de la calç viva. El procés es completa amb l'apagada de la calç viva, quan s'afegeix aigua i la hidratació provoca el trencament de les pedres calcinades, que es converteixen en pols de calç. Un cop assolit aquest material, ja era adequat per a la preparació de morter. Els forns utilitzats per a la fabricació i obtenció de calç, guix i materials de construcció (obra constructiva) derivats de la transformació de l'argila, estan molt vinculats als processos i tècniques constructius desenvolupats al llarg de la història. Cal remuntar-se a èpoques antigues per cercar els primers exemples coneguts i ben documentats d'aquest tipus d'estructures de combustió, anomenats genèricament forns. En el cas de la calç, ja se'n coneix l'aplicació per a la construcció des del segle III aC, per bé que fou en època romana quan s'emprà amb més profusió i quan adquirí un paper cabdal com a lligam de materials. L'estudi arqueològic d'aquestes estructures de combustió ha d'anar vinculada a la mateixa dinàmica de la seva producció i al seu entorn immediat, puix que la majoria de forns s'ubicaven tot seguint uns objectius molt determinats, i calia triar molt bé el lloc on s'havia de construir el forn: facilitat de proveir-se de les primeres matèries, disposició d'un punt d'aigua, transport fàcil del producte resultant... No es tracta mai d'estructures aïllades, sinó que formen part d'un sistema productiu més ampli i elaborat, ja sigui producció d'obra, calç o guix. Cal dir que el seu estudi des d'un punt de vista arqueològic és força nou.

Els darrers anys s'ha incrementat la documentació de forns d'època moderna i contemporània, fet per el que han anat adquirint progressivament un caràcter de ple jaciment arqueològic, ben diferent del que succeïa anys enrera. La documentació d'aquests forns ens aporta una informació molt interessant sobre el món agrícola i preindustrial entre els segles XVII-XIX, i també en ple segle XX, ja que el treball en aquests forns era bàsic per a la construcció de cases i habitatges. Val a dir que en la major part de les masies i cases senyorials del segle XIX i inicis del XX, en una època determinada a Catalunya de la industrialització, hi trobem peces d'obra fabricades en aquests forns que s'utilitzaren, lligades amb calç, per a la construcció. Anys enrera, el funcionament d'aquests forns generava tot un procés productiu que donava feina a molta gent, des dels que anaven a buscar feixos de llenya i els arbres al bosc amb els muls, fins als que anaven a buscar l'argila o els que carregaven el forn a l'hora de coure o també els mateixos forners, que tenien al seu càrrec el bon funcionament de tot el procés. Des d'un punt de vista arqueològic cal dir que un dels aspectes del qual hi ha més mancança en el moment d'excavar un d'aquests forns i fer-ne la interpretació és un fòssil director que l'ubiqui cronològicament. També és difícil escatir la seva cronologia inicial a partir de la documentació escrita, ja que solen ser edificacions de poca importància que no deixen cap referència escrita. En tot cas, podem intuir la data aproximada de construcció del forn per la casa o cases a les quals proveïren de material constructiu. CABALLÉ, OLIVARES (2003: 486)

Bibliografia

CABALLÉ, Gemma; OLIVARES, David (2003). "Forns per a la producció de materials de construcció en època moderna. La fabricació de maons, teules, calç i guix en un entorn pre-industrial" a II Congrés d'arqueologia medieval i moderna a Catalunya, Actes Volum 1. ACRAM, Barcelona.

